

**THE ROLE OF THE STATE IN SHAPING THE SECURITY OF THE
REPUBLIC OF POLAND**

ROLA PAŃSTWA W KSZTAŁTOWANIU BEZPIECZEŃSTWA RP

Wojciech Kniecicki

Minister of Economy

wojciech.kniecicki@mg.gov.pl

ABSTRACTS

The concept of state was defined numerous times in the history of mankind. These definitions emphasized different elements distinguishing the state from other human communities. The origin of the state can be explained in different ways. State is a stable relationship of people continuously living in a defined territory, subject to the supreme authority in accordance with applicable law.

Pojęcie państwa było w historii ludzkości definiowane wiele razy, a w definicjach tych kładziono nacisk na różnorodne elementy wyróżniające je od innych wspólnot ludzkich. Pochodzenie państwa może być tłumaczone w różny sposób. „Państwo to trwały związek ludzi stale zamieszkujących określone terytorium, podlegające władzy zwierzchniej”.

KEY WORDS:

state, sovereign organization, public authority, law, security architecture, politeia, tyranny, oligarchy, democracy, the power elite, the elite of the ruling party

państwo, suwerenna organizacja, władza publiczna, prawo, architektura bezpieczeństwa, politea, tyrania, oligarchia, demokracja, elity władzy, elity partii rządzącej

WPROWADZENIE

Ewolucja pojęcia „państwo” jest dość skomplikowana. U Greków nosiło ono nazwę polis, oznaczającą miasto-państwo z własnym ustrojem i prawodawstwem. Rzymska terminologia polityczna ukuła z kolei termin civitas, rozumiany jako:

- gmina pełnoprawnych obywateli,

- państwo obywateli rzymskich.

Państwo w terminologii rzymskiej było określane również jako wspólnota wszystkich obywateli (*res publica*). Kiedy Rzym rozrósł się terytorialnie, zaczęto określać państwo rzymskie terminem *imperium*, natomiast z terminu *res publica* powstał pierwszy człon oficjalnej nazwy naszego państwa. Termin ten bowiem przetłumaczono dosłownie jako „Rzeczpospolita” (Szumilak, Żmigrodzki, 2007, s.10.).

Pierwsze nowoczesne określenie tworców państwowych powstało we Włoszech w XVI wieku, przyjęto tam termin *stato*, wywodzący się z łacińskiego stare – *sta* i *status* – rzeczownik opisujący warunki bytu, położenie, stan. Rzymscy pisarze, jak Cyceon czy Ulpian, oraz późniejsi, średniowieczni prawnicy używali terminów *status civitatis* lub *status regni*. Użycie terminu *status* odnosiło się jednak do statusu władcy, stabilności lub elementów niezbędnych do niej. Wówczas Machiavelli w XVI w. użył terminu *stato* w znaczeniu, które dało się zastosować do każdego z istniejących państw, bez względu na jego wielkość czy charakter ustroju. Na tej podstawie wykształciły się w ciągu XVI i XVII w. następujące terminy: francuski – *l'Etat*, angielski – *State* i niemiecki – *der Staat*. (Ibidem).

W cywilizacyjnym rozwoju świata zmieniały się poglądy na temat jego funkcji, charakteru i organizacji (Kitler, Wiśniewski, 2000, s. 49–52).

Aby zdefiniować pojęcie państwa, trzeba wziąć pod uwagę jego podwójną naturę: możemy rozpatrywać to pojęcie w ujęciu szerszym bądź wąskim, tzn. bardziej skonkretyzowanym. W szerokim znaczeniu państwo jest największą organizacją prawnospołeczną, obejmującą ogół mieszkańców danego terytorium tzw. strukturą globalną. W podanym przypadku zaznacza się istnienie stosunku nadrzędności i podrzędności pomiędzy państwem a organizacjami społecznymi działającymi na tym terytorium. Państwo jest nadrzędne w odniesieniu do pozostałych organizacji. Faktem jest, że państwo obejmuje zawsze konkretne terytorium, które jest pod jego suwerenną władzą, a ludność zajmująca to terytorium jest poddana władzy tego państwa.

W węższym znaczeniu państwo postrzegamy jako aparat państwowy. To rozumienie państwa odegrało ważną rolę w historii myśli politycznej, było punktem odniesienia do Marksowsko-Engelsowskiej teorii państwa jako maszyny służącej klasie panującej.

PAŃSTWO I JEGO DEFINICJE

Na wstępie prowadzonych rozważań ważne jest zaprezentowanie definicji państwa zawartej w Słowniku języka polskiego. Słownikowo jest to organizacja polityczna obejmująca ludzi stale osiadłych na pewnym terytorium (Słownik języka polskiego, 1999, s. 597.).

Nowa encyklopedia powszechna PWN wyjaśnia, że państwo to: suwerenna organizacja polityczna społeczeństwa zamieszkującego terytorium o określonych granicach, której głównym składnikiem jest hierarchiczna władza publiczna, dysponująca aparatem przymusu i dążąca do monopolu w jej stosowaniu.

Istotną definicję podaje R. Wróblewski, definiując państwo jako organizację polityczną wielkiej grupy społecznej, nierozdzielnie połączonej z określonym terytorium, na położeniu którego rozciąga się jego władza i obowiązują prawa przez nią stanowione (Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, 1996, s. 53.).

Pojęcie państwa było w historii ludzkości definiowane wiele razy, a w definicjach tych kładziono nacisk na różnorodne elementy wyróżniające je od innych wspólnot ludzkich. Pochodzenie państwa może być tłumaczone w różny sposób. Rozpoczynając od teorii podboju, zgodnie z którą słabsze grupy poddają się silniejszemu (cywilizacyjnie), przyjmując ich władzę; poprzez teorię patriarchalną, gdzie wyróżnia się łączenie jednostek w rody i plemiona, aż do pojawienia się państwa; do szeroko rozpowszechnionej teorii umowy społecznej, gdzie państwo jest tworem umowy między ludźmi, której głównym filarem jest prawo i porządek władzy, a jej celem jest zapewnienie spokoju i bezpieczeństwa.

Z kolei w nauce Kościoła mocno zaznacza się funkcję rozumnej natury człowieka jako ważnej siły sprawczej powstania państwa w imię dobra wspólnego dla ochrony bytu członków danej społeczności.

Koncepcje państwa sięgają czasów starożytnych. Według Arystotelesa państwo to zdolna do samowystarczalności wspólnota równych mająca na celu doskonałe życie. Według Kanta państwo jest zrzeszeniem pewnej liczby ludzi pod rządami prawa. Inaczej mówiąc, państwo jest zbiorowością ludzi żyjących w obrębie porządku prawnego. Hegel natomiast nazywa państwo Bogiem na ziemi, a Marks – narzędziem klasy panującej. Definicja państwa, którą prezentuje niemiecki teoretyk prawa J. Jellinka, wskazuje, że państwo to korporacja osiadłego ludu wyposażona w bezpośrednią samorodną władzę zwierzchnią.

Teoria państwa według Arystotelesa znajduje się w *Polityce*. Człowiek jest z natury stworzony do życia w społeczeństwie. Ten, kto żyje poza państwem, jest albo nędznikiem, albo istotą nadludzką. Pierwszą społecznością jest rodzina, następnie tworzą się gminy oraz państwo, które jest najważniejszą wspólnotą pozwalającą zaspokoić wszystkie potrzeby człowieka. Państwo jest dla ludzi pożyteczne i konieczne. Czynnikiem stabilizującym jest klasa średnia. Podstawą zaś życia państwowego jest sprawiedliwość. Arystoteles za Platonem wyróżnił i opisał trzy ustroje: monarchię, arystokrację i politeę oraz ich zwyrodnienia: tyranie, oligarchię i demokrację. Do każdego ustroju obywatele muszą być odpowiednio wychowani (Łażewska, 2008, s. 39.).

Każde państwo pod wpływem dziejowych zmian ulegało głębokim przemianom. Głównym czynnikiem tych zmian były przekształcenia ustroju społeczno-ekonomicznego społeczeństwa, a w szczególności jego układu warstwowego. Ponadto wpływ miały również zmiany w technologii podróży i komunikowania się, w zakresie kultury i wyobrażeń politycznych czy religijnych, jak też zmiany w uzbrojeniu i sztuce wojennej. Z perspektywy historycznej można wyróżnić pięć podstawowych typów państwa. Jednak na początku należy wyjaśnić, że typem państwa nazywa się właściwe dla danego ustroju społeczno-ekonomicznego połączenie bazy społeczno-ekonomicznej oraz nadbudowy polityczno-prawnej i ideologicznej. Przez typ państwa rozumiano całościowy kształt jego cech, wyrażający jego klasowy charakter.

W literaturze najczęściej wymieniane typy państw to:

- państwo niewolnicze charakteryzujące się wykorzystaniem człowieka jako narzędzie pracy; ten typ cechuje występowanie wielkiej własności właścicieli niewolników z jednej strony oraz niewolników będących ich własnością z drugiej strony, właściciele niewolników są główną siłą społeczną i polityczną.
- państwo feudalne odznacza się występowaniem feudalnego prawa rycerstwa lub Kościoła do własności ziemi. Najważniejszą siłą społeczną i polityczną są feudałowie świeccy i kościelni oraz rycerstwo. Stosunki zwierzchnictwa układają się na zasadzie poddaństwa chłopów feudałom. Chłopi pozostają w zależności od feudałów.
- państwo kapitalistyczne charakteryzuje się występowaniem prywatnej własności środków produkcji, będących własnością ludzi zamożnych oraz wolnych wytwórców sprzedających swoją siłą roboczą. Głównymi

siłami społecznymi są właściciele środków produkcji, tzw. kapitaliści, począwszy od drobnych posiadaczy do potentatów przemysłowych. Decydujący wpływ na sprawy publiczne mają posiadacze kapitału oraz wpływowi zarządcy i urzędnicy.

- państwo socjalistyczne cechuje się występowaniem społecznej własności środków produkcji pozostającej w rękach państwa. Główną siłą roboczą jest klasa robotnicza i chłopstwo oraz wywodząca się z nich elita społeczna. Grupy społeczne żyją według równych praw. Decydujący wpływ na rządzenie ma elita partyjna partii rządzącej, wywodząca się z różnych grup społecznych (Sitek, 2009, s. 368.)

Obok typów państw można wyróżnić również formy państw. Formą państwa nazywany jest określony rodzaj organizacji państwowej, natomiast kryterium formy państwa jest sposób organizacji władzy państwowej. Również o formie państwa może decydować kształt państwa, stan praw obywatelskich, ich przestrzeganie oraz zakres działalności władz politycznych.

W literaturze przedmiotu najczęściej przedstawiana jest klasyfikacja według:

- formy rządu – to struktura organizacyjna najwyższych organów władzy państwowej, i relacji między nimi (monarchie i republiki),
- reżimu politycznego – czyli stylu i sposobu sprawowania władzy (demokracja, autokratyzm, totalitaryzm),
- struktury terytorialnej państwa (jednolite – unitarne, federacje i konfederacje).

O wiarygodności państwa oraz charakterze i jego pozycji stanowi władza, pochodząca od Boga czy będąca narzędziem klasy panującej, albo pochodząca z wyboru. Istota władzy zakłada jej suwerenność. Cecha ta podawana jest jako najważniejsza dla konstrukcji i istnienia państwa. Suwerenność obejmuje zwierzchność władzy państwowej na terenie państwa (suwerenność wewnętrzna), jak również i niezależność tej władzy od innych państw (suwerenność zewnętrzna). Kolejną cechą państwa jest powszechność, która określa, że państwo obejmuje swoim oddziaływaniem wszystkich obywateli znajdujących się na jego terytorium. Zaznacza się również przymus jako immanentną cechę państwa. Dotyczy ona przynależności do danego państwa, które nabywa się najczęściej w chwili urodzenia (Mankowicz, 1999, s. 9.). Tak więc zgodnie z powyższą klasyczną definicją państwo obejmuje terytorium wraz z zamieszkałą na

nim ludnością oraz suwerenną władzą nad nią.

Elementarne definicje w naszej literaturze opierają się na teorii trzech elementów, które uwzględnia w swojej definicji państwa Georg Jellinek, tj.: ludność, terytorium i najwyższa władza. Brak któregoś z nich może powodować, że państwo nie funkcjonuje prawidłowo. A więc państwo jest polityczną organizacją społeczeństwa, wyposażoną w suwerenną władzę, działającą na określonym terytorium i mającą charakter przymusowy.

Z powyżej wymienionych definicji państwa najczęściej pojawiającą się w publikacjach i literaturze przedmiotu jest teoria trzech elementów, na której podstawie można określić państwo jako trwały związek ludzi mieszkających na danym terytorium, podlegających naczelnej władzy – państwowej. Naród do realizacji swoich celów tworzy państwo jako podstawową formę organizacji życia politycznego i społecznego. Państwo też określane jest jako obszar terytorialny podporządkowany jednej suwerennej władzy politycznej, która jest władzą państwową. Głównym celem oraz motywem działania państwa ma być zabezpieczenie interesów narodowych. Państwo tworzy ramy organizacyjne życia narodu, eksponuje wartości, łączy różne grupy, aby współdziałały dla jego dobra. Osłabienie państwa odbija się na jego kondycji, a tym samym na bezpieczeństwie wewnętrznym i zewnętrznym, porządku prawnym, dobru powszechnym. W sferze poszukiwania definicji państwa równie ważną sprawą jest bezpieczeństwo państwa, czyli narodu. Zgodnie z Konstytucją RP uchwaloną 02.04.1997 r. Rzeczpospolita Polska jest republiką parlamentarną. Oznacza to, że naród wybiera przez głosowanie przedstawicieli władzy – posłów i senatorów. Obywatel Rzeczypospolitej Polskiej posiada prawa, gwarantowane Konstytucją, m.in. wolność słowa i wyznania. Odnosząc się do zasad republiki, w Polsce także głowa państwa wybierana jest na czas określony. Ustrój RP opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, wykonawczej i sędziowskiej. Władzę wykonawczą sprawują Sejm i Senat, wykonawczą – Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów, a sędziowską: sądy i trybunały. Współczesna Polska należy do krajów demokratycznych, natomiast jeżeli chodzi o ustrój terytorialny, państwo polskie jest unitarne. Polska podzielona jest na województwa, powiaty i gminy, nieposiadające odrębności i podporządkowane jednej władzy. W ciągu wieków państwo polskie charakteryzowało wiele różnych form, od monarchii do republiki, od państwa podporządkowanego władzy po demokrację.

FUNKCJE PAŃSTWA

Funkcje państwa wciąż się wzbogacają i zmieniają. Analiza mająca na względzie pełnione przez państwo funkcje ma szczególnie znaczenie, ponieważ rozważamy wzajemną zależność między państwem a społeczeństwem. Funkcje państwa to bowiem podstawowe kierunki i obszary jego działań realizujące nie tylko potrzeby klasy panującej, ale także społeczeństwa jako całości oraz sfery życia społecznego. Zaznaczamy sfery życia mające wpływ na funkcjonowanie w społeczeństwie. Wyodrębnienie sfer ma związek z funkcjami państwa, od liczby wyodrębnionych sfer zależy liczba funkcji państwa. Wielu autorów opracowań na ten temat wyznacza tylko dwie sfery życia społecznego: wewnętrzną i zewnętrzną.

- funkcja wewnętrzna, której istotą jest utrzymanie panującego ustroju społeczno-ekonomicznego lub dokonywanie takich przekształceń ustrojowych, które są zgodne z interesami klasy panującej,
- funkcja zewnętrzna, która charakteryzuje się dążeniem do ekspansji bądź do obrony przed zagrożeniami zewnętrznymi (Szafranski, 2009., s. 398.).

Inne funkcje państwa:

- aktywność państwa w sferze życia społeczeństwa postrzegana przez liczebność aparatu państwowego i jego rozmiar, mierzona wysokością wydatków państwowych,
- funkcjonowanie państwa w określonej sferze życia i zaspokajanie potrzeb i interesów grup społecznych, które przeważają w danym państwie,
- działalność państwa w konkretnej sferze życia, np. sferze życia społecznego,

W związku z wyżej wymienionymi kryteriami należy zauważyć, że funkcje państwa można wyróżniać w zależności od okresów rozwoju, wydarzeń historycznych, ale również od punktu geograficznego państwa. Można wyróżnić wiele funkcji państwa, ale nie dla każdego państwa są one tak liczne (Zawadzki, 1997, s. 34.). Każde państwo musi wyróżniać się swoimi funkcjami, organizacja nieposiadająca swoich funkcji musiałaby przestać istnieć. We współczesnych państwach na minimum funkcji państwa składają się funkcje: zewnętrzna, wewnętrzna, kulturalno-wychowawcza, gospodarczo-organizatorska i socjalna. Funkcje państwa są realizowane na drodze zadań wypełnianych w zakresie działalności: administracyjnej, kontrolnej, sędziowskiej, prawodawczej oraz różnej

aktywności dyplomatycznej, a mianowicie:

1. Funkcja zewnętrzna państwa jest związana głównie z działalnością dotyczącą ochrony bezpieczeństwa przed zagrożeniem z zewnątrz państwa. Wypełnia zadania głównie związane z kontaktami z organizacjami międzynarodowymi oraz wypracowuje stosunki z innymi państwami. Do działań tej funkcji można zaliczać również kontakty na tle kulturalnym, gospodarczym, naukowym oraz sportowym z innymi państwami.
2. Funkcja wewnętrzna państwa kieruje się do grup społecznych, ludzi i instytucji pozostających w jego granicach. Funkcja ta obejmuje działalność organizacyjną, ekonomiczną i ideologiczną.
3. Funkcja gospodarczo-organizatorska oparta jest na organizacji działań w celu racjonalnego i ujednoliconego systemu wag, wytyczania komunikacji, dróg, szlaków transportu, zagwarantowania bezpieczeństwa pieniężnego, wykorzystania bogactw naturalnych kraju, zobowiązań gospodarczych. W podanej funkcji mieści się również ochrona systemu podziału dóbr między członków społeczności.
4. Funkcja kulturalno-wychowawcza również ma duże znaczenie w państwie. W zakresie tej funkcji państwo prowadzi działalność zmierzającą do upowszechniania idei i wartości, które są korzystne dla panującego ustroju państwa oraz systemu społeczno-gospodarczego. Organizacje w ramach tej funkcji zajmują się głównie wykreowaniem idei politycznych w społeczeństwie, poglądów moralnych i filozoficznych oraz systemu ocen moralnych i funkcjonowania państwa. Równocześnie tym samym państwo stara się zwalczać idee mu zagrażające. Funkcja ta wyraża się również przez działalność oświatową na wszystkich szczeblach. Ważnym narzędziem tej funkcji są środki masowego przekazu.
5. Funkcja socjalna państwa odgrywa ważną rolę w działalności państwa, ponieważ bezpośrednio oddziałuje na społeczeństwo mieszkające w danym państwie. Na tę funkcję składają się podstawowe działania państwa, takie jak zapewnienie bezpieczeństwa i higieny pracy, zapewnienie społeczeństwu miejsc pracy oraz sprawiedliwego wynagrodzenia za nią, organizacja ubezpieczenia społecznego, utrzymanie służby zdrowia, pomoc społeczna dla osób w trudnej sytuacji materialnej oraz pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem

społecznym. W realizacji funkcji socjalnej organizacje rządowe ściśle współdziałają z organizacjami pozarządowymi, fundacjami oraz organizacjami charytatywnymi, zmierzając do wzmocnienia solidarności wśród społeczeństwa (Łopatka, 2005, s. 73.).

CELE, ZADANIA I OBOWIĄZKI W SFERZE BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

Zgodnie ze Strategią bezpieczeństwa narodowego RP nadrzędnym celem strategicznym jest zapewnienie korzystnych i bezpiecznych warunków realizacji interesów narodowych przez eliminację wewnętrznych i zewnętrznych zagrożeń, odpowiednie oszacowanie podejmowanych wyzwań, redukcja ryzyka oraz umiejętne wykorzystanie pojawiających się szans.

Głównymi celami strategicznymi Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie obronności są:

- zapewnienie suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej, nienaruszalności jej granic i integralności;
- ochrona wszystkich obywateli Rzeczypospolitej Polskiej i obrona ich;
- tworzenie warunków do podwyższania zdolności obronnych państwa, jak też zapewnienie gotowości do realizacji obrony w układzie narodowym i sojuszniczym;
- realizacja zobowiązań wynikających z członkostwa Polski w NATO i Unii Europejskiej;
- tworzenie warunków do zapewnienia ciągłości realizacji zadań przez organy administracji publicznej oraz inne podmioty właściwe w obszarze bezpieczeństwa narodowego, w tym odpowiedzialne za funkcjonowanie gospodarki i innych obszarów istotnych dla życia i bezpieczeństwa obywateli;
- rozwijanie partnerskiej współpracy wojskowej z innymi państwami, zwłaszcza sąsiednimi;
- zaangażowanie w międzynarodowe operacje reagowania kryzysowego, prowadzone w pierwszej kolejności przez NATO i UE, a także przez ONZ czy w ramach doraźnych koalicji.
- struktury obronne pozamilitarne są stworzone przez: administrację rządową, samorządy terytorialne oraz inne podmioty i instytucje państwowe, a także przedsiębiorców, na których spoczywa obowiązek

realizacji zadań dotyczących obronności kraju. Podsystem ten realizuje zadania dotyczące: bezpiecznego funkcjonowania państwa czy zasilania zasobami ludzkimi i materiałowymi Sił Zbrojnych RP oraz jednostek organizacyjnych odpowiadających za bezpieczeństwo wewnętrzne państwa, ale również za zadania wynikające z obowiązków państwa gospodarczego, zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych ludności i zapewnienie ochrony oraz tworzenie warunków do jej przetrwania (BBN, 2007, s. 36.).

Rozpatrując kwestię bezpieczeństwa narodowego, powinniśmy wskazać podstawowe kryteria bezpieczeństwa narodowego, przy czym wyznaczenie kryterium bezpieczeństwa narodowego bez uprzedniego ustalenia katalogu zagrożeń, z którymi ma do czynienia państwo, jest trudne lub wręcz niemożliwe (Pokruszyński, 2009, s. 13–15). W związku z powyższym należy zastanowić się nad katalogiem zagrożeń w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego. Funkcjonujemy w XXI wieku, kiedy poziom zagrożenia bezpieczeństwa wciąż rośnie, a długoletnie obserwacje naukowców wskazują na wysoką zmienność poszczególnych zagrożeń.

Ocena środowiska bezpieczeństwa oraz kierunków jego rozwoju w wymiarze globalnym, regionalnym (europejskim) i krajowym w nadchodzącym dwudziestoleciu pozwala nakreślić trzy scenariusze możliwego kształtowania się strategicznych warunków bezpieczeństwa: integracyjny – z przewagą pozytywnych i pożądanых zjawisk i tendencji, oznaczający sukcesywne umacnianie obecnego systemu bezpieczeństwa międzynarodowego; dezintegracyjny – z przewagą niekorzystnych i niebezpiecznych zjawisk zewnętrznych i wewnętrznych, oznaczających stopniową degradację lub wręcz rozpadanie się obecnego systemu bezpieczeństwa; ewolucyjny – zakładający kontynuację względnej równowagi zjawisk pozytywnych i negatywnych, co oznaczałoby utrzymywanie się przez dłuższy czas obecnej względnej niestabilności bezpieczeństwa międzynarodowego charakteryzującej się nieregularnymi wybuchami kryzysów i próbami ich doraźnego opanowywania. Stosownie do prognostycznych scenariuszy rozwoju środowiska bezpieczeństwa można nakreślić trzy opcje strategii operacyjnej Polski:

- opcję maksymalnego umiędzynarodowienia bezpieczeństwa Polski, która odpowiada scenariuszowi integracyjnemu,
- opcję autarkii strategicznej (samodzielności i samowystarczalności),

która odnosi się do scenariusza dezintegracyjnego,

- opcję zrównoważonego umiędzynarodowienia i usamodzielnienia bezpieczeństwa Polski, odpowiadającą scenariuszowi ewolucyjnemu.

Za najbardziej prawdopodobny uznaje się scenariusz ewolucyjny (BBN, 2013, s.14.).

ZAKOŃCZENIE

Publikacja pokazuje rolę i funkcje państwa w kształtowaniu bezpieczeństwa narodowego oraz fakt, jak ważnym zagadnieniem jest bezpieczeństwo. Wskazuje również na ważną rolę społeczeństwa – obywatela państwa funkcjonującego w różnego rodzaju grupach, społecznościach, instytucjach i wspólnotach, których działalność ukierunkowana jest na umacnianie bezpieczeństwa narodowego i przyczynia się do budowy sprawnie działającego systemu gwarantującego obywatelom bezpieczeństwo.

W obszarze rozważań poczynionych w niniejszej publikacji można stwierdzić, że współczesne rozumienie bezpieczeństwa narodowego jest szeroko postrzegane, sięga daleko poza działania militarne. Można stwierdzić, że bezpieczeństwo jest jedną z podstawowych wartości i głównym interesem państwa oraz narodu, który decyduje o jego rozwoju oraz trwaniu. Należy również zauważyć, że w znaczeniu funkcjonalnym bezpieczeństwo narodowe realizuje dwa główne cele: obronę i ochronę wartości oraz interesów narodowych jak również utworzenie sprzyjających warunków wewnętrznych i zewnętrznych do rozwoju. Bezpieczeństwo narodowe jest wartością samą w sobie, ważną dla mieszkańców, członków społeczeństwa, obywateli, ale też dla organów władzy oraz pozostających w relacjach z nimi rządów państw sojusznicznych.

Poziom bezpieczeństwa narodowego państwa jest akceptowany, podczas gdy jego ramy pozwalają realizować własne, indywidualne interesy, kiedy nie nakłada nadmiernych ograniczeń oraz gdy zapewnia najważniejsze – poczucie bezpieczeństwa. Takie ujęcie oddaje istotę roli i znaczenia bezpieczeństwa narodowego w demokratycznym państwie.

Państwo ze swej natury jest społecznością opartą na prawie, to prawo musi jednak przestrzegać wolności człowieka i spełniać wymogi demokracji. Obowiązujące prawo powinno być egzekwowane, przy użyciu nawet środków przymusu. Państwo nie może tylko prosić o dobrą

wolę obywateli, lecz musi dysponować instrumentami organizacyjnymi i funkcjami, które działają w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego. Prawa i obowiązki obejmują zarówno obywateli, jak i elity kierujące państwem.

Rozwinięte państwa bez względu na formę oraz typ w różnym stopniu wypełniają swoje funkcje. Silne państwo, które może realizować wymienione w niniejszej pracy funkcje, jest potrzebne każdemu człowiekowi i narodowi. Ewolucja funkcji państwa prowadzi do wniosku, że te funkcje wzbogacają się i różnicują, przez co państwo odgrywa coraz większą rolę w kształtowaniu bezpieczeństwa narodowego, a tym samym również w życiu społeczeństwa.

Na podstawie analizy literatury przedmiotu stwierdza się, iż istotny wpływ na kształtowanie szeroko rozumianego bezpieczeństwa narodowego ma państwo i jego instytucje. Zmiany cywilizacyjne świata powodują powstawanie nowych zagrożeń, które zmuszają państwo do podejmowania nowych działań. Realizacja zadań nałożonych na organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje publiczne zapewnia bezpieczeństwo w wielu dziedzinach życia społecznego.

Podsumowaniem kwestii bezpieczeństwa narodowego jest to, iż obrazuje ono złożoność problematyki i podkreśla fakt, że zapewnienie właściwego poziomu bezpieczeństwa ma charakter ciągły i nieprzemijający.

REFERENCES

- Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego RP. (2013). Warszawa: BBN.
- Czaputowicz, J. (2003). Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa. Warszawa: PISM.
- Dudek A., Łoś-Nowak T. (2003). Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa. Warszawa: PISM.
- Kitler W., Wiśniewski B. i Prońko J. (2000). Problemy zarządzania kryzysowego w państwie. Warszawa: AON.
- Lisiecki M., Rączkowska-Lipińska M., Pokruszyński W. (2009). Bezpieczeństwo wewnętrzne RP na tle innych państw europejskich. Stan obecny oraz perspektywy zmian. Józefów: WSGE.
- Lisiecki M. i Sitek B. (2011). Bezpieczeństwo dużych i średnich aglomeracji z perspektywy europejskiej. Józefów: WSGE.
- Łażewska, D. (2008). Historia filozofii w zarysie. Józefów: WSGE.

- Łopata A. (2005). Prawoznawstwo. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Prawnicze.
- Mały słownik języka polskiego. (1999). Warszawa: PWN.
- Nowa encyklopedia powszechna PWN. (1999). Warszawa: PWN.
- Pokruszyński, W. (2010). Teoretyczne aspekty bezpieczeństwa. Józefów: WSGE.
- Pokruszyński, W. (2009). Współczesne bezpieczeństwo narodowe. Józefów: WSGE.
- Słownik terminów z zakresu psychologii dowodzenia i zarządzania, Warszawa 2000.
- Stefanowicz, J. (1984). Bezpieczeństwo współczesnych państw. Warszawa: PAX.
- Zawisza, J. (2009). Bezpieczeństwo narodowe i porządek publiczny w warunkach globalizacji. Słupsk: PROPOMERANIA.
- Zięba R. (1999) Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego: koncepcje – struktury – funkcjonowanie. Warszawa: WN SCHOLAR.